

Міністерство освіти і науки України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили

С. Ю. Сургова

КОРЕКЦІЙНА ПЕДАГОГІКА

Методичні вказівки

Випуск 409

Миколаїв – 2022

УДК 37.013.42(076)
С90

Рекомендовано до друку вченою радою Чорноморського національного університету імені Петра Могили (протокол № 13 від 23 грудня 2021).

Рецензент:

Серета І. В., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського.

С 90 **Сургова С. Ю.** Корекційна педагогіка : методичні вказівки / С. Ю. Сургова. – Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2022. – 32 с. (Методична серія ; вип. 409).

Методичні вказівки містять програму дисципліни, плани лекцій та семінарських занять, завдання для самостійної роботи студентів і теоретичні питання підготовки до іспиту, список рекомендованої літератури. Призначено для студентів освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 231 «Соціальна робота» та для всіх, хто цікавиться питаннями спеціальної освіти.

УДК 37.013.42(076)

ISSN 1811-492X

© Сургова С. Ю., 2022

© ЧНУ ім. Петра Могили, 2022

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Опис навчальної дисципліни	5
Мета, завдання та результати вивчення дисципліни	6
Програма навчальної дисципліни	9
Зміст навчальної дисципліни.....	10
Завдання для самостійної роботи студентів.....	18
Підсумковий контроль	22
Питання до іспиту.....	23
Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання.....	26
Рекомендовані джерела інформації.....	29

ВСТУП

Розвиток сучасного суспільства детермінує повагу до людського розмаїття, забезпечує захист та повне інтегрування у соціум усіх верств населення. Це зумовлено визначенням головної мети соціального розвитку – створення «суспільства для всіх». Право людей з інвалідністю на інтеграцію в суспільство – основний принцип міжнародних стандартів, а забезпечення дітям з особливими потребами доступу до якісної освіти є основою інтеграції та пріоритетом соціальної політики демократичних країн.

Конвенція про права дитини наголошує, що спільна освіта дітей з обмеженнями розвитку є основою їхньої інтеграції та соціальної адаптації. Саламанська декларація щодо принципів, політики та практичної діяльності у сфері освіти осіб з особливими потребами визначає важливість інклюзивної форми навчання, що дозволяє такій дитині бути включеною в загальну діяльність з іншими дітьми. У зв'язку з цим оновлення та перетворення потребує сфера надання соціальних послуг дітям із особливими потребами: на всіх рівнях – від законів, моделей послуг до свідомості фахівців соціальної сфери. Однією з головних умов для цих змін є цілісне бачення дитини в її соціальному контексті – сім'ї та суспільства.

Соціальні працівники відіграють особливу роль в житті сім'ї такої дитини, і їхній вплив на долю сім'ї та дитину може бути визначальним. Саме це обумовлює важливість вивчення дисципліни «Корекційна педагогіка». Дисципліна сприяє вдосконаленню професійної майстерності майбутніх соціальних працівників, формуванню активної громадянської позиції, толерантного ставлення до визначеної категорії клієнтів соціальної роботи.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є питання теорії і практики спеціального навчання і виховання, принципи, зміст і методи корекційно-педагогічної роботи, спрямованої на подолання недоліків у розвитку дітей з метою їх соціальної адаптації і інтеграції в соціум.

Вивчення навчальної дисципліни «Корекційна педагогіка» впроваджено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра за напрямом підготовки 23 «Соціальна робота», спеціальності 231 «Соціальна робота». Курс «Корекційна педагогіка» викладається на третьому курсі і опирається на знання, отримані студентами у процесі загальної підготовки з таких предметів, як «Педагогіка», «Соціальна робота з різними групами клієнтів», «Психологія», «Технології та методи соціальної роботи», «Філософія».

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Корекційна педагогіка

Найменування показника	Характеристика дисципліни	
Найменування дисципліни	Корекційна педагогіка	
Галузь знань	23 Соціальна робота	
Спеціальність	231 Соціальна робота	
Спеціалізація (якщо є)	–	
Освітня програма	Соціальна робота	
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)	
Статус дисципліни	Нормативна	
Курс навчання	II	
Навчальний рік	2021–2022	
Номер(и) семестрів (триместрів):	Денна форма	Заочна форма
	3–4	4–5
Загальна кількість кредитів ЄКТС / годин	5 кредитів / 150 годин	
Структура курсу:	Денна форма	Заочна форма
	33	12
	33	12
	84	126
Відсоток аудиторного навантаження	44 %	15%
Мова викладання	українська	
Форма проміжного контролю (якщо є)	Атестація	Контрольна робота
Форма підсумкового контролю	іспит	іспит

МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Запропонована навчальна дисципліна «Корекційна педагогіка» охоплює актуальні питання ефективної підготовки майбутніх соціальних працівників до професійної діяльності.

Робочу навчальну програму укладено згідно з вимогами викладання на дослідницькій основі. Програма визначає обсяги знань, якими повинен володіти майбутній бакалавр, алгоритм вивчення навчального матеріалу дисципліни, необхідне методичне забезпечення, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень студентів.

Метою дисципліни є розкриття методологічних і теоретичних основ корекційної педагогіки, корекційно-реабілітаційної допомоги дітям з особливими освітніми потребами, сучасних тенденцій і проблем організації педагогічної допомоги дітям з особливими освітніми потребами, особливостей психолого-педагогічного супроводу дітей з порушеннями психофізичного розвитку в умовах навчальних закладів.

Завдання курсу:

– ознайомлення студентів із сучасною вітчизняною системою освітніх послуг для дітей з порушеннями розвитку та її правовою основою;

– розкриття особливостей та закономірностей розвитку, дітей що мають психофізичні порушення, надання інформації про методи та прийоми педагогічної підтримки таких дітей;

– формування у студентів професійного інтересу до роботи з дітьми означеної категорії.

Розроблена програма відповідає освітній програмі та орієнтована на формування **компетенцій студентів:**

Фахові компетенції (ФК):

ФК5	Здатність до виявлення, соціального інспектування і оцінки потреб вразливих категорій громадян, у тому числі які опинилися в складних життєвих обставинах.
ФК9	Здатність оцінювати соціальні проблеми, потреби, особливості та ресурси клієнтів.
ФК11	Здатність до надання допомоги та підтримки клієнтам із врахуванням їх індивідуальних потреб, вікових відмінностей, гендерних, етнічних та інших особливостей.

Очікуванні результати

Вивчення курсу передбачає формування у студентів **знань** щодо:

- особливостей та закономірностей розвитку різних категорій дітей з психофізичними порушеннями, їх потенційні можливості у досягненні певного рівня життєвої компетентності;
- концептуальних засад та цільових установок сучасної корекційної педагогіки;
- сутнісні корекційно-реабілітаційних технологій, особливості їх реалізації щодо різних категорій дітей з порушеннями психофізичного розвитку;
- тенденцій розвитку вітчизняної теорії та практики корекційної педагогіки.

На основі цих знань у студентів будуть сформовані **уміння**:

- визначати потенційні можливості дітей з різним типом дизонтогенезу, прогнозувати динаміку їхнього розвитку;
- відбирати й обґрунтовувати оптимальні форми та методи профілактики та корекції вторинних відхилень розвитку;
- розробляти та сприяти реалізації індивідуальних навчальних програм таких дітей;
- вивчати і оцінювати педагогічну ефективність навчально-виховного процесу, що реалізується відносно дітей з порушеннями психофізичного розвитку;
- використовувати спеціальні технічні засоби навчання та інше обладнання кабінетів, класів, ігрових кімнат тощо, створених для корекційно-реабілітаційної роботи;
- забезпечувати дітям з обмеженими можливостями життєдіяльності безпечні умови виховання та навчання;
- залучати до корекційно-педагогічної діяльності найближчих родичів дитини, визначати та розробляти найбільш ефективні форми й методи роботи з ними, надавати їм консультативну допомогу з питань розвитку дитини в умовах сім'ї.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 11	Використовувати методи профілактики для запобігання можливих відхилень у психічному розвитку, порушень поведінки, міжособистісних стосунків, для розв'язання конфліктів, попередження соціальних ризиків та складних життєвих обставин.
ПРН 13	Використовувати методи соціальної діагностики у процесі оцінювання проблем, потреб, специфічних особливостей та ресурсів клієнтів.
ПРН 19	Виявляти сильні сторони та залучати особистісні ресурси клієнтів, ресурси соціальної групи і громади для розв'язання їх проблем, виходу із складних життєвих обставин.

Контроль за засвоєнням матеріалу. Контроль знань студентів здійснюється у формі поточного та підсумкового етапів. Поточний контроль здійснюється під час вивчення тем, проведення семінарських занять. Проміжний контроль здійснюється у формі атестації, а підсумковий проводиться відповідно до навчального плану у формі іспиту, який має на меті перевірку знань студентів з теорії і виявлення навичок застосування отриманих знань під час вирішення практичних завдань, а також навичок самостійної роботи з навчальною і науковою літературою.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Денна форма навчання

№	Теми	Лекції	Практичні (семинарські)	Самостійна робота
1	Предмет і завдання корекційної педагогіки. Стандарти соціальних послуг.	2	2	3
2	Єволюція наукових уявлень об аномальному розвитку.	2	2	6
3	Сутність та особливості корекційно-розвивального навчання.	2	2	6
4	Корекційно-педагогічна допомога дітям з порушеннями поведінки і діяльності	2	2	3
5	Методи навчання і виховання, особливості їх застосування у корекційно-педагогічному процесі.	2	2	6
6	Мовленнєві порушення і їхня типологія.	2	2	4
7	Корекційно-розвивальна робота з розумово відсталими дітьми.	2	2	6
8	Особливості розвитку, навчання та виховання дітей із затримкою психічного розвитку.	2	2	6
9	Особливості розвитку, навчання та виховання дітей зі складними дефектами.	2	2	6
10	Педагогічна система корекційної освіти і виховання дітей з ОРА.	2	2	4
11	Організація корекційної освіти та виховання дітей з порушеннями слухової функції.	2	2	3
12	Модель інклюзивного навчання та виховання дітей з порушеннями зорової функції.	2	2	8
13	Корекційно-педагогічна допомога дітям із порушеннями емоційно-вольової сфери.	2	2	8
14	Нормативно-правова база спеціальної освіти	2	2	6
15	Принципи універсального дизайну в освіті та суспільстві.	2	2	5
16	Модель соціального супроводу студентів з обмеженими функціональними можливостями в процесі здобуття освіти	3	3	4
Всього за курсом		33	33	84

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

План лекцій (денна форма навчання)

Тема заняття / план

Тема 1. Предмет і завдання корекційної педагогіки. Стандарти соціальних послуг

1. Корекційна педагогіка в системі наук про людину.
2. Об'єкт, предмет і завдання курсу корекційної педагогіки.
3. Взаємозв'язок корекційної педагогіки з іншими галузями знань.
4. Історія становлення корекційної педагогіки як науки.
5. Психолого-педагогічна сутність корекційно-педагогічної діяльності.
6. Характеристика стандартів соціальних послуг (під час інклюзивного навчання).

Тема 2. Еволюція наукових уявлень про аномальний розвиток

1. Розвиток західноєвропейської системи допомоги людям з відхиленнями у розвитку.
2. Розвиток системи спеціальної освіти в Україні.
3. Актуальні питання та інноваційні тенденції спеціальної освіти.

Тема 3. Сутність та особливості корекційно-розвивального навчання

1. Поняття «корекційно-розвивальна діяльність».
2. Характеристика основних форм розвивального супроводу.
3. Аналіз основних етапів психокорекційної роботи.
4. Види порушень психофізичного розвитку, їх причини, та характеристика.

Тема 4. Корекційно-педагогічна допомога дітям з порушеннями поведінки і діяльності

1. Поняття про девіантну поведінку.
2. Соціально-психологічна характеристика видів девіантної поведінки.
3. Біологічні, соціальні та психологічні детермінанти відхилень у поведінці.
4. Психологічна характеристика важковиховуваності як основи формування девіацій.
5. Психолого-педагогічна корекція девіантної поведінки школярів у навчально-виховному процесі.

Тема 5. Методи навчання і виховання в корекційно-педагогічному процесі

1. Особливості застосування методів у корекційно-педагогічному процесі.

2. Ефективні методи корекційно-педагогічної роботи з дітьми дошкільного і молодшого шкільного віку.

3. Роль соціального педагога в процесі виховання дітей з особливими освітніми потребами.

4. Участь педагогів закладів середньої освіти закладів у розв'язанні проблеми відбору дітей у спеціальні заклади освіти.

Тема 6. Мовленнєві порушення і їхня типологія

1. Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями мовлення.

2. Організація логопедичної допомоги дітям дошкільного віку.

3. Педагогічна робота в спеціальних закладах для дітей з тяжкими порушеннями мовлення.

4. Особливості роботи вчителя з дітьми, що потребують логопедичної допомоги, в умовах загальноосвітніх шкіл.

Тема 7. Корекційно-розвивальна робота з розумово відсталими дітьми

1. Поняття «розумово відсталості».

2. Особливості психічного розвитку розумово відсталих дітей.

3. Ступені і форми розумової відсталості.

4. Особливості соціального розвитку дітей дошкільного віку з розумовою відсталістю.

5. Організація корекційно-розвивальної роботи з формування соціальних навичок у розвитку дітей з розумовою відсталістю.

Тема 8. Особливості розвитку, навчання та виховання дітей із затримкою психічного розвитку

1. Психолого-педагогічна характеристика дітей з ЗПР.

2. Психолого-педагогічні особливості дітей дошкільного віку з ЗПР.

3. Корекційна спрямованість виховання і навчання дітей з ЗПР.

4. Завдання корекційно-освітньої роботи з дітьми з ЗПР в ЗСО.

Тема 9. Особливості розвитку, навчання та виховання дітей зі складними порушеннями

1. Сучасні уявлення про складні порушення розвитку.

2. Проблеми діагностики складних порушень розвитку.

3. Особливості психічного розвитку дитини зі складним дефектом.

4. Система допомоги дітям зі складними порушеннями.

Тема 10. Педагогічна система корекційної освіти і виховання дітей з ОРА

1. Сутність, етіологія та патогенез порушень опорно-рухової системи.
2. Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями опорно-рухової системи.
3. Навчання дітей з ОРА.
4. Засоби рухової активності дітей з ОРА.

Тема 11. Організація корекційної освіти та виховання дітей з порушеннями слухової функції

1. Характеристика причин вад слуху.
2. Своєрідність психічного розвитку і виховання дітей з вадами слуху.
3. Основні принципи навчання дітей зі зниженим слухом.
4. Спеціальні заклади освіти для дітей з вадами слуху.
5. Соціальна адаптація людей з порушеннями слухової функції.

Тема 12. Модель інклюзивного навчання та виховання дітей з порушеннями зорової функції

1. Порушення зору як психолого-педагогічна проблема.
2. Класифікація порушень зорової функції та причини їхнього виникнення.
3. Потреби цільової групи клієнтів, особливостей психічного розвитку у дітей з порушеннями зорового аналізатора.
4. Соціальні послуги для осіб із порушенням зору в Україні.
5. Навчання і виховання дітей з порушеннями зорової функції.

Тема 13. Корекційно-педагогічна допомога дітям із порушеннями емоційно-вольової сфери

1. Сучасні наукові уявлення про емоційно-вольову сферу.
2. Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями емоційно-вольової сфери (діти з розладами аутистичного спектру).
3. Психолого-педагогічна та соціальна робота з сім'ями, що мають дітей із порушеннями емоційно-вольової сфери.
4. Організація корекційної роботи з дітьми, що мають порушення емоційно вольової сфери.

Тема 14. Нормативно-правова база системи спеціальної освіти

1. Характеристика правових документів (вітчизняні та міжнародні) стосовно осіб з інвалідністю.
2. Аналіз прав і свобод людей з інвалідністю, закріплених в міжнародних документах.
3. Аналіз нормативних документів регламентуючих діяльність спеціальних навчальних закладів.

Тема 15. Принципи універсального дизайну в освіті та суспільстві

1. Історія розвитку універсального дизайну.
2. Соціальні переваги універсального дизайну.
3. Концепція універсального дизайну та принципи її впровадження.
4. Універсальний дизайн інклюзивного освітнього середовища.

Тема 16. Модель соціального супроводу студентів з обмеженими функціональними можливостями в процесі здобуття освіти

1. Характеристика, потреби цільової групи.
2. Положення у громаді.
3. Перелік послуг.
4. Стандарти діяльності ЗВО.

План семінарських занять (денна форма)

Тема заняття / план

Тема 1. Предмет і завдання корекційної педагогіки

1. Дайте визначення поняття «корекційна педагогіка».
2. Назвіть основні завдання корекційної педагогіки.
3. На які галузі поділяється корекційна педагогіка?
4. Охарактеризуйте зв'язок корекційної педагогіки з іншими науками.
5. Охарактеризуйте перспективи розвитку вітчизняної корекційної педагогіки?
6. Розкрийте сутність основних понять корекційної педагогіки.
7. Обґрунтуйте необхідність вивчення корекційної педагогіки майбутніми вчителями загальноосвітніх шкіл, вихователями дошкільних закладів, психологами системи освіти, соціальними педагогами.

Тема 2. Організація і зміст корекційно-розвивального навчання

1. Охарактеризуйте поняття «корекційно-розвивальна діяльність».
2. Визначити основні форми розвивального супроводу.
3. Охарактеризуйте етапи психокорекційної роботи.
4. Індивідуальна психокорекція.
5. Групова психокорекція.

Тема 3. Корекційно-педагогічна допомога дітям з порушеннями поведінки і діяльності

1. Дайте визначення девіантної поведінки.
2. Соціально-психологічна характеристика видів девіантної поведінки.
3. Проаналізуйте біологічні, соціальні та психологічні детермінанти відхилень у поведінці.

4. Дайте психологічну характеристику важковиховуваності як основи формування девіацій.

5. Охарактеризуйте психолого-педагогічну корекцію девіантної поведінки школярів у навчально-виховному процесі.

Тема 4. Методи навчання і виховання в корекційно-педагогічному процесі

1. Проаналізуйте особливості застосування методів у корекційно-педагогічному процесі.

2. Охарактеризуйте ефективні методи корекційно-педагогічної роботи з дітьми дошкільного і молодшого шкільного віку.

3. Визначте роль соціального педагога в процесі виховання дітей з особливими освітніми потребами.

Тема 5. Відбір дітей у спеціальні заклади

1. Охарактеризуйте принципи відбору дітей у спеціальні заклади.

2. Проаналізуйте організацію роботи ІРЦ.

3. Визначте роль соціальних педагогів ЗСО у розв'язанні проблеми відбору дітей у спеціальні заклади.

Тема 6. Мовленнєві порушення і їхня типологія

1. Які порушення мовлення вам відомі? Як називається наука, що вивчає мовленнєві порушення?

2. Охарактеризуйте організацію логопедичної допомоги дітям дошкільного віку.

3. У чому полягають особливості педагогічної роботи в спеціальних закладах для дітей з тяжкими порушеннями мовлення.

4. Проаналізуйте особливості роботи вчителя з дітьми, що потребують логопедичної допомоги, в умовах загальноосвітніх шкіл.

Тема 7. Особливості психічного розвитку розумово відсталих дітей

1. Які порушення розвитку вважають за розумову відсталість, основні її ознаки.

2. Проаналізуйте причини виникнення розумової відсталості.

3. Як визначають ступені розумової відсталості, охарактеризуйте їх.

4. Охарактеризуйте систему допомоги розумово відсталим дітям в Україні.

5. Розшифруйте поняття «корекція», «компенсація», «адаптація» стосовно розумово відсталих учнів.

Тема 8. Особливості розвитку, навчання та виховання дітей із затримкою психічного розвитку

1. Які порушення визначають як затримку психічного розвитку?

2. Опишіть типологію дітей зі ЗПР за К. С. Лебединською.
3. Охарактеризуйте ЗПР конституціонального походження (соматогенного, психогенного, церебрально-органічного походження).
4. Перелічіть завдання шкільного психолога стосовно дітей із затримкою психічного розвитку.
5. У чому полягає відмінність дітей зі ЗПР і розумово відсталих?
6. Які основні принципи корекційної роботи з дітьми зі ЗПР?
7. Назвіть відмінності класів інтенсивної педагогічної корекції від звичайних класів загальноосвітньої школи.

Тема 9. Особливості розвитку, навчання та виховання дітей зі складними дефектами

1. Дайте характеристику складним порушенням розвитку.
2. Проаналізуйте проблеми діагностики складних порушень розвитку.
3. Які особливості психічного розвитку дитини зі складним дефектом?
4. Опишіть основні види психологічної, освітньої й соціальної допомоги дітям зі складними дефектами.
5. Які порушення розвитку називаю сліпоглухотою, причини виникнення?
6. Наведіть приклади успішного навчання сліпоглухих на Заході й у нашій країні.
7. Якими ознаками характеризується сліпоглухота, обтяжена розумовою відсталістю?
8. Чому сліпоглухі діти становлять величезний інтерес для загальної психології?

Тема 10. Особливості розвитку, навчання та виховання дітей з порушеннями опорно-рухової системи

1. У чому полягає сутність, етіологія та патогенез порушень опорно-рухової системи?
2. Дайте психолого-педагогічну характеристику дітей з порушеннями опорно-рухової системи.
3. Охарактеризуйте навчання і виховання дітей з порушеннями опорно-рухової системи у спеціальних закладах.
4. Які корекційні прийоми реалізації індивідуального підходу до дітей з порушеннями опорно-рухового апарату застосовуються в умовах інтегрованого навчання?

Тема 11. Особливості розвитку, навчання та виховання дітей з порушеннями слухової функції

1. Проаналізуйте роль слуху в розвитку людини.
2. Охарактеризуйте причини виникнення та класифікацію порушень слухової функції?

3. Навчання і виховання дітей з порушеннями слухової функції у спеціальних закладах.

4. Організація допомоги учням з порушеннями слуху в умовах загальноосвітньої школи.

Тема 12. Особливості розвитку, навчання та виховання дітей з порушеннями зорової функції

1. Порушення зору як психолого-педагогічна проблема.

2. Дайте класифікацію порушень зорової функції та причини їх виникнення.

3. Навчання і виховання дітей з порушеннями зорової функції у спеціальних закладах.

4. У чому полягає особливість організації допомоги учням з порушеннями зору в умовах загальноосвітньої школи?

Тема 13. Психолого-педагогічна допомога дітям із порушеннями емоційно-вольової сфери

1. Проаналізуйте сучасні наукові уявлення про емоційно-вольову сферу.

2. Дайте психолого-педагогічну характеристику дітей з порушеннями емоційно-вольової сфери.

3. У чому полягають особливості психолого-педагогічної та соціальної роботи з сім'ями, що мають дітей із порушеннями емоційно-вольової сфери?

4. Діяльність ІРЦ в роботі з дітьми, що мають порушення емоційно-вольової сфери.

5. Особливості корекційної роботи з дітьми, що мають порушення емоційно-вольової сфери.

Тема 14. Психолого-педагогічна корекція відхилень у поведінці дітей

1. Поняття про девіантну поведінку.

2. Дайте соціально-психологічну характеристику видів девіантної поведінки:

– делінквентної поведінки;

– адиктивної (залежної) поведінки;

– суїцидної поведінки.

3. Охарактеризуйте біологічні, соціальні та психологічні де терміанти відхилень у поведінці.

4. Психологічна характеристика важковиховуваності як основи формування девіацій.

5. Психолого-педагогічна корекція девіантної поведінки школярів у навчально-виховному процесі:

- превенція девіантної поведінки;
- психолого-педагогічна інтервенція девіантної поведінки.

Тема 15. Принципи універсального дизайну в освіті та суспільстві

1. Історичний аналіз розвитку універсального дизайну.
2. У чому полягають соціальні переваги універсального дизайну?
3. Охарактеризуйте концепцію універсального дизайну та принципи її впровадження.
4. Що таке універсальний дизайн інклюзивного освітнього середовища?

Тема 16. Педагогічна типологія аномалій розвитку

1. Яку дитину прийнято вважати аномальною?
2. Категорії дітей, які входять у число дітей з порушеннями розвитку.
3. Як називається наука, що вивчає дітей з порушеннями зору (слуху, інтелекту, мовного розвитку, сліпоглухих)?
4. Проаналізуйте загальні для всіх категорій аномальних дітей закономірності психічного розвитку за Л. С. Виготським.
5. Який зміст ми вкладаємо в поняття компенсація, (адаптація, реабілітація, корекція) аномального розвитку?
6. Ознайомтесь зі шкалою Апгар та з'ясуйте, чому низькі бали за даною шкалою небезпечні з точки зору виникнення психофізичних вад.
7. Як Ви вважаєте, чи можуть соціальні умови, в яких знаходиться дитина, збільшити відхилення в її розвитку?

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

1. Написання реферату (денна форма навчання)

Реферат – короткий виклад письмово або у формі публічної доповіді вмісту книги, статті або декількох робіт, наукової праці, літератури із загальної тематики. Реферат – це самостійна навчально-дослідницька робота студента, де автор розкриває суть досліджуваної проблеми, приводить різні точки зору, а також власні погляди на неї. Вміст матеріалу повинен мати проблемно-пошуковий характер. Студенти готують реферат на одну із тем, запропонованих викладачем. Робота здається в письмовому вигляді та потребує публічного представлення. Тривалість захисту роботи – до 15 хв., де 10 хв. відводиться на презентацію, та 5 хв. на можливі запитання після неї.

Теми рефератів

1. Становлення і розвиток спеціальної педагогіки як науки.
2. Види порушень психофізичного розвитку у дітей.
3. Основні напрями та принципи діяльності корекційної педагогіки.
4. Місце корекційної педагогіки у системі наукових знань.
5. Класифікація порушень у спеціальній педагогіці.
6. Історія становлення корекційної освіти в Україні.
7. Педагогічна корекція девіантної поведінки учнівської молоді.
8. Інклюзивна освіта та проблеми її дослідження.
9. Співпраця вчителів і батьків як необхідна умова успішної адаптації дитини до ЗОС.
10. Корекція агресивної поведінки дітей шкільного віку.
11. Корекційні вправи для успішної підготовки дітей до школи.
12. Особливості навчання письму ліворуких дітей.
13. Особливості психічного розвитку дітей з комплексними (складними) порушеннями.
14. Основні синдроми відхилення у дітей і підлітків.
15. Особливості психолого-педагогічної допомоги дітям, які мають мовленнєві порушення.
16. Професійні якості педагога (асистента педагога), який працює з дітьми з порушеннями в розвитку.
17. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в ЗСО.

18. Соціальний педагог та інклюзивна освіта для дітей з психофізичними порушеннями.
19. Психолого-соціальний супровід дітей з особливими освітніми потребами спеціалістами психологічної служби.
20. Створення інклюзивного освітнього середовища у початковій школі.
21. Логопедичний супровід дітей з особливими освітніми потребами.
22. Пріоритети психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами в спеціальних навчальних закладах.
23. Роль сім'ї та корекційних педагогів під час навчально-виховного процесу дітей з порушенням психофізичного розвитку.
24. Роль сім'ї в житті дитини з особливими потребами.
25. Навчання та виховання дітей з порушенням слухової функції.
26. Формування сприятливих навчально-виховних умов для дітей з особливими освітніми потребами.
27. Мовні порушення при ДЦП та корекційно-педагогічна робота вчителя (асистента вчителя).
28. Інтеграція дітей із особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі.
29. Попередження та виклики позитивних і негативних тенденцій у навчанні дітей з особливими потребами.
30. Формування освітнього середовища для учнів з порушеннями слуху (зору, мовлення – на вибір).
31. Політика України в галузі соціального захисту дітей з відхиленням у розвитку.
32. Проблеми адиктивної поведінки: умови профілактики, методи корекції.
33. Корекційна освіта дітей з порушеннями опорно-рухового апарату.

Вимоги до написання реферату

- 1) студент обирає одну тему з переліку, поданого вище;
- 2) оптимальний обсяг реферату – 10–15 сторінок друкованого тексту без титульного аркуша та списку використаних джерел (формат сторінки А4. Шрифт – Times New Roman, кегль – 14, міжрядковий інтервал – 1,5. Береги: ліве – 3 см, праве – 1 см, верхнє і нижнє – по 2 см);
- 3) структура роботи: вступ, основна частина, висновки, список використаних джерел.

2. Словник основних термінів з дисципліни «Соціальна і корекційна педагогіка» (денна форма навчання)

Словник містить найбільш уживані терміни та терміносполучення, які найчастіше трапляються в науковій літературі та навчальних виданнях. Здобувач повинен уміти: – відрізнити термін від інших лексичних одиниць, користуватися термінологічними (друкованими та електронними) словниками, тезаурусами й стандартами. Кожен студент письмово має дати визначення 10 поняттям.

Корекція	Корекційні вправи
Компенсація	
Корекційно-розвивальне навчання	Психолого-педагогічний супровід
Патологія розвитку	
Дефект	Корекційний педагог
Комплексні порушення	Інклюзивне середовище

3. Самостійна робота (денна форма навчання)

Визначити професійні функції соціального працівника, соціального педагога і психолога в проведенні корекційної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами (конспект).

1. Завдання. Проаналізувати функції соціального працівника під час проведення корекційної роботи в закладах освіти.

2. Завдання. Охарактеризувати професійні функції соціального працівника соціального педагога) під час соціального супроводу сімей, що виховують таку дитину.

3. Завдання. Перелічіть основні міжнародні юридичні документи, в яких закріплені права осіб з обмеженими можливостями здоров'я (інвалідністю).

Ключові вимоги:

1) проаналізувати завдання, подумати над його дидактичними цілями й основними проблемами, які винесені на обговорення;

2) опрацювати рекомендовану навчальну, наукову та методичну літературу;

3) намагатися сформулювати власну думку з кожного питання й обґрунтувати свої міркування, оформивши план;

4) скласти розгорнутий план-конспект.

Параметри конспекту мають бути такі: шрифт – Times New Roman, кегль – 14, міжрядковий інтервал – 1,5, відступ першого рядка абзацу – 1,25 см. Між абзацами не повинно бути відступів. Береги: верхній – 2,0 мм, нижній – 2,0 мм, лівий – 2,5 мм, правий – 1,5 мм. Усі сторінки конспекту номерують наскрізно, починаючи з титульної сторінки, на якій номери не ставлять. Обсяг 3–4 сторінки.

4. Творчий проєкт (денна форма навчання)

Індивідуальна навчально-дослідна робота є видом позааудиторної індивідуальної діяльності студента, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу навчальної дисципліни. Завершується виконання ІНДЗ захистом навчального проєкту. Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з курсу «Корекційна педагогіка» – це вид науково-практичної роботи студента, яка містить результати дослідницького пошуку, висвітлює рівень опанування знаннями з корекційної педагогіки та практичними вміннями аналізувати досліджувану проблему, відображає певний рівень навчальної компетентності студента-бакалавра.

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Вид ІНДЗ – творчий проєкт у вигляді презентації на тему: «Історія розвитку корекційної (інклюзивної) освіти в Західній Європі (країну обрати за бажанням)».

Вимоги до ІНДЗ (творчий проєкт)

- 1) студент обирає одну з вивчених нозологій з переліку тем РП;
- 2) використовується програма Microsoft Office Power Point. Мультимедійна презентація – це програма, яка може містити текстові матеріали, фотографії, малюнки, діаграми та графіки, слайд-шоу, звукове оформлення і дикторський супровід, відеофрагменти й анімацію, тривимірну графіку.
- 3) інформаційні слайди містять таку інформацію: тема; план; мета, завдання; основна частина; кінцевий освітній продукт – література, інтернет-ресурси; діаграми, графіки, таблиці; висновки; інші необхідні текстові матеріали.
- 4) захист триває до 10 хв.

ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Підсумковий контроль проводиться відповідно до навчального плану у формі іспиту. Іспит з дисципліни має на меті перевірку знань студентів з теорії і виявлення навичок застосування отриманих знань під час вирішенні практичних завдань, а також навичок самостійної роботи з навчальною і науковою літературою. Іспит проходить за білетами в усній формі.

ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

1. Як відбувається розвиток дитячого мовлення в нормі?
2. Які можна виділити форми мовленнєвої патології?
3. Намалуйте схему періодизації еволюції відносини держави і суспільства до дітей з порушеннями у розвитку.
4. Чому прецеденти діяльного милосердя не могли виникнути в античній державі?
5. У чому складність переходу вітчизняної системи спеціальної освіти на якісно новий етап свого розвитку?
6. Як ви розумієте соціальну реабілітацію людини з обмеженими можливостями життєдіяльності засобами освіти?
7. Які характерні для всіх дітей з особливими освітніми потребами відхилення в розвитку?
8. Що таке «стандарт спеціальної освіти»? Які його найважливіші складові?
9. Що таке «спеціальна освітня технологія»?
10. У чому полягає специфіка відбору та комбінації методів навчання і виховання дітей з відхиленнями у розвитку?
11. Яким методам віддається перевага в корекційно-педагогічній роботі з дітьми дошкільного і молодшого шкільного віку?
12. Яка роль корекційного педагога в процесі виховання дітей з особливими освітніми потребами?
13. Розкажіть про сутність, зміст і досвід організації ранньої комплексної допомоги дітям з відхиленнями у розвитку та їх родинам.
14. Розкрийте поняття «діти з труднощами в навчанні», «діти з затримкою психічного розвитку».
15. Як здійснюється організація корекційно-освітнього процесу для дітей з ЗПП?
16. Розкрийте поняття «розумова відсталість» і охарактеризуйте ступені розумової відсталості.
17. Дайте психолого-педагогічну характеристику груп порушень, пов'язаних з вираженими інтелектуальним і дефектами.
18. Які види освітніх установ для осіб з вадами розумового розвитку ви знаєте?
19. Які основні напрямки корекційно-педагогічної роботи з розумово відсталими дошкільниками?
20. Яка система корекційно-педагогічної допомоги особам з важкими порушеннями інтелекту за кордоном?

21. Поняття «девіантна поведінка», її види. Передумова і причини появи девіантної поведінки підлітків.
22. Які порушення мови ускладнюють навчання дитини в школі і чому?
23. У чому полягає особливість усного опитування заикаючогося учня в класі?
24. У яких випадках вчитель повинен рекомендувати батькам звернутися з дитиною до логопеда.
25. Корекційно-розвивальна робота та її значення у процесі навчання дітей із порушеннями психофізичного розвитку.
26. Поняття про корекційну спрямованість навчання.
27. Корекційно-розвивальна робота як складова інклюзивного навчання.
28. Основні принципи корекційно-розвивальної роботи.
29. Шляхи забезпечення корекційного компоненту інклюзивної освіти.
30. Корекційно-спрямовані методики навчання дітей різних нозологій та їх використання у навчальному процесі.
31. Засоби корекції.
32. Значення корекційно-педагогічного супроводу для загального розвитку дитини з особливими освітніми потребами.
33. Значення педагогічного супроводу дітей, які мають особливі потреби, в умовах загальноосвітнього навчального закладу.
34. Завдання і зміст педагогічного супроводу в умовах інклюзивного навчання: індивідуальна програма розвитку, адаптації і модифікації, диференційоване викладання, моніторинг успіхів учнів, інклюзивне оцінювання.
35. Створення сприятливого навчально-розвивального інклюзивного середовища, доступність та універсальний дизайн.
36. Створення адекватних організаційно-педагогічних умов – запорука успішного інклюзивного навчання.
37. Професійне співробітництво як одна з основних умов ефективного інклюзивного навчання і виховання дітей з психофізичним и порушеннями.
38. Науково-методичні основи професійного співробітництва в інклюзивному навчальному закладі.
39. Професійне співробітництво як сучасна тенденція організації освітнього процесу.
40. Організація професійного співробітництва в інклюзивній школі. Бар'єри в розвитку професійного співробітництва.

41. Організація діяльності міждисциплінарної команди спеціалістів. Специфіка співробітництва різних фахівців в інклюзивній школі.
42. Роль сім'ї в процесі інтегрування дитини з особливими освітніми потребами в загальноосвітнє середовище.
43. Батьки як члени навчальних команд. Роль батьків в оцінюванні розвитку своєї дитини.
44. Допомога громадських організацій та соціальних служб сім'ям, що мають дитину з інвалідністю.
45. Волонтерство та адвокатство батьків.
46. Соціально-педагогічні умови формування батьківської компетентності у родинах дітей з порушеннями психофізичного розвитку.

Зразок «нульового» варіанта іспитового/залікового білета

**Чорноморський національний університет
імені Петра Могили**

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Галузь знань: 23 «Соціальна робота»

Спеціальність: 231 «Соціальна робота»

Навчальна дисципліна: «Соціальна і корекційна педагогіка»

Білет №6

1. Проаналізувати характерні для всіх дітей з особливими освітніми потребами відхилення в розвитку.
2. Принципи відбору засобів навчання у спеціальній освіті.
3. Організація корекційно-освітнього процесу для дітей з ЗПП.

Затверджено на засіданні кафедри
соціальної роботи, управління та педагогіки
Протокол № _____ від «__» _____ 20__ року

**Завідувач кафедри
Екзаменатор**

**Палагнюк Ю. В.
Сургова С. Ю.**

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ТА ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Контроль рівня засвоєння навчального матеріалу здійснюється шляхом перевірки знань студентів на іспиті згідно з розкладом сесії.

Відповідно до положення про систему рейтингової оцінки знань студентів під час вивчення дисципліни «Соціальна і корекційна педагогіка» застосовується така система оцінювання роботи студентів.

Денна форма навчання

III семестр

№	Вид контролю	Максимальна кількість балів	Термін виконання
1.	Поточні опитування на семінарських заняттях (передбачено 4 відповіді)	4 x 5 = 20	Протягом семестру
2.	Письмова робота (реферат)	20	Протягом семестру
3.	Організація самостійної роботи	10	Протягом семестру
4.	Словник термінів (макс. бал)	Кожен студент має дати визначення 10 поняттям. За кожне правильне визначення дається 2 бала (10*2) 20	Протягом семестру
5.	Контрольна робота (тести) (макс. бал)	30	Протягом семестру
	Разом (макс. бал)	100	Атестація

IV семестр

№	Вид контролю	Максимальна кількість балів	Термін виконання
1.	Поточні опитування на семінарських заняттях (передбачено 4 відповіді)	4 x 5 = 20	Протягом семестру
2.	Організація самостійної роботи	10	Протягом семестру
3.	Творчий проект	30	Протягом семестру
4.	Екзамен (макс. бал)	40	Екз. сесія
	Разом (макс. бал)	100	Екз. сесія

Критерії оцінювання результатів навчання

1. Опитування на семінарських заняттях

Максимальна оцінка за відповідь на семінарському занятті – 5 балів.

Критеріями для оцінювання виступають:

Оцінка 5 балів ставиться у випадку:

- студент вільно володіє визначеними програмою знаннями і уміннями;
- правильно і в достатній кількості добирає необхідні для відповіді факти;
- висловлює власне ставлення до навчального матеріалу;
- відповідь чітка і завершена; грамотне мовлення.

Оцінка 4 бали ставиться відповідно до попередніх вимог, але:

- студент має незначні ускладнення у використанні визначених програмою знань і умінь;
- під час добору фактів припускається незначних помилок;
- власне ставлення студентом висловлюється, але в аргументації трапляються окремі неточності; мовлення зрозуміле.

Оцінка 3 бали ставиться в тому випадку, коли:

- студент користується лише окремими знаннями й уміннями;
- порушує логіку викладу;
- відповідь недостатньо самостійна;
- аргументація слабка, мовлення спрощене;
- є суттєві помилки в знанні фактичного матеріалу та висновках.

Оцінка 0–1 бал ставиться в разі незнання більшої частини матеріалу, відсутності будь-якої логіки викладу, а саме:

- студент не володіє необхідними для здійснення завдання уміннями;
- головного фактичного матеріалу не знає.

2. Підготовка письмової роботи (реферат)

Перелік тем подано у пункті «Самостійна робота». Робота повинна бути завантажена у систему Moodle до її презентації. Роботи подаються на перевірку в письмовому вигляді та передбачають публічний захист. Тривалість захисту робіт – до 10 хв., де 5 хв. відводиться на презентацію, та 5 хв. на можливі запитання після неї.

Письмові роботи виконують на комп'ютері, оформлюють в текстовому редакторі «WORD» (шрифт – 14, «Times New Roman», інтервал – 1,5). Береги: верхній – 2,0 мм, нижній – 2,0 мм, лівий – 2,5 мм, правий – 1,5 мм. Роботу роздруковують на принтері з одного боку

аркуша паперу формату А4 (210 X 297 мм). Обсяг роботи складає 10–15 сторінок.

Критеріями оцінювання доповіді виступають:

- усна презентація доповіді на семінарському занятті;
- критерії аналогічні критеріям опитування на групових заняттях (50%);
- повнота відповідей на питання, поставленні після презентації доповіді (50% оцінки).

3. Підготовка самостійної роботи

Перелік завдань для самостійних робіт подано у розділі «Завдання для самостійної роботи студентів». Самостійна робота повинна бути завантажена у систему Moodle. Критеріями оцінювання виступають:

- 1) повнота розкриття завдання (50%, 4 бали);
- 2) опора на першоджерела відповідно до теми роботи (30%, 3 бали);
- 3) дотримання вимог до структури роботи та технічного оформлення (20%, 3 бали).

4. Термінологічний словник

Перелік термінів подано в пункті «Самостійна робота». Критеріями оцінювання виступають:

- 1) уміння відрізнити термін від інших лексичних одиниць;
- 2) уміння користуватися термінологічними (друкованими та електронними) словниками, тезаурусами й стандартами.

За кожне правильне визначення дається 2 бала ($10 * 2 = 20$).

5. Творчий проєкт

Індивідуальна навчально-дослідна робота, її мета та вид описані у пункті «Самостійна робота».

Критерії оцінювання роботи

1. Креативність плану (ідеї) мультимедійної презентації (5 б.).
2. Логіка викладу фактів, ідей, результатів творчого пошуку (10 б.).
3. Наявність обґрунтованої власної позиції, пропозицій щодо розв'язання проблем корекційної освіти, визначення перспектив удосконалення корекційно-розвивальної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання (10 б.).
4. Оригінальність представлених матеріалів в аспекті методичного наповнення (5 б.).

6. Виконання тестових завдань

Критерієм оцінювання виступає: правильна відповідь на одне тестове запитання оцінюється в 1 бал ($1 * 30 = 30$).

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основні

1. Включення і рівність. Моніторинг включення стандартів Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю до «Національної стратегії у сфері прав людини» та інших довгострокових рішень в Україні. Звіт громадських об'єднань людей з інвалідністю. ГС ВГО «Національна Асамблея людей з інвалідністю України», 2020.

2. Волгіна О. М. Соціальний супровід людей з інвалідністю на робочому місці : посібник / О. М. Волгіна, О. Л. Іванова ; ПРООН в Україні, Спільна Програма «Сприяння інтеграційній політиці та послугам для людей з інвалідністю в Україні». – К. : Ваіте, 2018. – 36 с.

3. Воронцова Т. В. Вчимося жити разом: посібник для вчителя з розвитку соціальних навичок у курсі «Основи здоров'я» (початкова школа) / Т. В. Воронцова, В. С. Пономаренко та ін. – Київ : Видавництво «Алгон», 2016. – 232 с.

4. Инклюзивное образование : учеб. пособ. / под ред. Н. Велишко, Г. Булан. – Кишинев, 2017. – 232 с.

5. Індекс інклюзії: розвиток навчання та участі в життєдіяльності шкіл : посіб. / Т. Бут; пер. з англ. – К. : ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. – 190 с.

6. Інклюзивна освіта від А до Я: порадник для педагогів і батьків / уклад. Н. В. Заєркова, А. О. Трейтяк. – К., 2016. – 68 с.

7. Колупасва А. А. Діти з особливими потребами та організація їх навчання : навч.-метод. посіб. / А. А. Колупасва, Л. О. Савчук. – К. : Видавнича група «АТОПОЛ», 2011. – 273 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).

8. Колупасва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи : монографія / А. А. Колупасва. – К. : «Самміт-Книга», 2009. – 272 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).

9. Нічого для нас без нас : Посібник з інклюзивного прийняття рішень для державних органів. / Упоряд. : В. О. Азін, Л. Ю. Байда, Н. Госс, П. М. Ждан, І. М. Сухініна, А. Флетчер. – К. : Ленвіт, 2015. – 102 с.

10. Основи інклюзивної освіти : навч.-метод. посіб. / за заг. ред. А. А. Колупасвої. – К. : «А.С.К.», 2012. – 307 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).

11. Особливі діти в умовах загальноосвітньої школи (досвід закладів освіти Дніпровського району м. Києва). Практично-методичний посібник / упоряд. Н. А. Сидоренко. – К. : РНМЦ Дніпровського району, 2015. – 64 с.
12. Порошенко М. А. Інклюзивна освіта : навчальний посібник. – Київ : ТОВ «Агенство «Україна», 2019. – 300 с.
13. Сургова С. Ю. Основи інклюзії : метод. вказівки / С. Ю. Сургова, Д. В. Сай. – Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. Вип. 324. – 24 с.
14. Теорія і практика інклюзивної освіти : навч.-метод. посіб. / Упоряд. К. М. Бондар – 2-ге вид., доп. – Проект «Підтримка інклюзивної освіти у м. Кривий Ріг», 2019. – 170 с.
15. Універсальний дизайн в освіті : посібник / Під заг. ред. Н. З. Софій. – К. : ТОВ «Видавничий дім "Плеяди"», 2015. – 76 с.

Додаткові

16. Авксентьева Т. А. Шляхи запровадження інклюзивної освіти у ВНЗ України / Т. А. Авксентьева, А. П. Лісниченко // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Педагогіка і психологія. – 2016. – № 48. – С. 135–138.
17. Аріщенко А. Інклюзивний освітній простір ЗВО України: сучасний стан та перспективи розвитку / А. Аріщенко // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2018. – № 5. – С. 381–389.
18. Асистент учителя в інклюзивному класі : навч.-метод. посіб. / Н. М. Дятленко, Н. З. Софій., О. В. Мартинчук, Ю. М. Найда, під заг. ред. М. Ф. Войцехівського. – К. : ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. – 172 с.
19. Выготский Л. С. Собр. соч. в 6-ти т. / Л. С. Выготский. – М. : Изд-во Акад. пед. наук, 1983. – Т. 5. Основы дефектологии / Под ред. Т. А. Власовой. – 1983. – 369 с.
20. Конвенція про права осіб з інвалідністю // Офіційний вісник України. – 2010 р., № 17, № 101 (2009, ст. 3496) стаття 799. С. 93.
21. Особливі діти в умовах загальноосвітньої школи (досвід закладів освіти Дніпровського району м. Києва). Практично-методичний посібник / Упорядник Н. А. Сидоренко. – К. : РНМЦ Дніпровського району, 2015. – 64 с.
22. Дитина з особливими освітніми потребами в загально-освітньому просторі (педагогам інклюзивних шкіл) : методичні

рекомендації / уклад. І. А. Бугайова та ін.; за ред. О. В. Юдіної. – Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2015. – 48 с.

23. Корекційна педагогіка : навчальний посібник / О. Ф. Кисла. – К. : Кондор-Видавництво, 2016. – 338 с.

Навчальне видання

**Світлана Юрїївна
СУРГОВА**

КОРЕКЦІЙНА ПЕДАГОГІКА

Методичні вказівки

Випуск 409

Редатор *А. Бурмус*.

Технічний редактор *Н. Кардаш*. Комп'ютерна верстка *О. Петроченко*.
Друк *С. Волинець*. Фальцювально-палітурні роботи *О. Мішалкіна*.

Підп. до друку 14.01.2022.

Формат 60x84¹/₁₆. Папір офсет.

Гарнітура «Times New Roman». Друк ризограф.

Ум. друк. арк. 1,86. Обл.-вид. арк. 1,16.

Тираж 5 пр. Зам. № 6499.

Видавець і виготовлювач: ЧНУ ім. Петра Могили.

54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десанників, 10.

Тел.: 8 (0512) 50-03-32, 8 (0512) 76-55-81, e-mail: rector@chmnu.edu.ua.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6124 від 05.04.2018.